

การพัฒนาทักษะอาชีพการเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ของผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง
DEVELOPMENT OF MODERN ENTREPRENEUR CAREER SKILLS OF PRISONERS OF
THE LAMPANG CORRECTIONAL INSTITUTION FOR DRUG ADDICTS

อมทอง พัฒนพงษ์¹, ศรีณยา สินพานี², สุนทรทิพย์ สุภาจันทร์³
Omthong Phatthanaphong¹, Saranya Sinpanee², Sukonthip Suphachan³
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2563

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาให้ผู้ต้องขังมีทักษะการประกอบการธุรกิจยุคใหม่ โดยการสร้างศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการและการสร้างสรรค์ธุรกิจยุคใหม่ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ และเพื่อสร้างรูปแบบของการอบรมให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพแก่ผู้ต้องขังแบบใหม่ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานในเชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการ ด้วยการทดลองปฏิบัติการอาชีพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ต้องขังในทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง จำนวน 100 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรมและกระบวนการ และการวัดผลการเรียนรู้ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมินผลการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ต้องขังเกิดกระบวนการเรียนรู้ มีการคิดริเริ่มในการพัฒนาตนเอง ได้ประกอบอาชีพตามที่

¹ วท.ม. (เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและสารสนเทศ), อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
M.Sc. (Internet and Information Technology), Lecturer Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University.

² วท.ม. (การเงิน) และ วท.ม. (เทคโนโลยีสารสนเทศทางธุรกิจ), อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
M.Sc. (Finance) and M.Sc. (Information Technology in Business), Lecturer of Management Science, Lampang Rajabhat University.

³ ประ.ด. (การวิจัยและสถิติทางวิทยาการปัญญา), อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Ph.D. (Research and Statistics in Cognitive Science), Lecturer of Management Science, Lampang Rajabhat University.

Corresponding author; Email: pookpooky@yahoo.com

(Received: 20 September 2022; Revised: 4 November 2022; Accepted: 11 November 2022)

ต้องการ และได้รายได้เป็นเงินปันผลจากการขายสินค้า การอบรมมีระยะเวลาเพียงพอเริ่มตั้งแต่การฝึกอาชีพจนเกิดรายได้ ผู้ต้องขังมีอิสระในการเลือกอาชีพ เจ้าหน้าที่ที่ทัศนสถานเปลี่ยนจากผู้สั่งการเป็นผู้ควบคุมแบบกระบวนกร ผู้ต้องขังเปลี่ยนเป็นผู้ต้องเรียน และทัศนสถานบำบัดพิเศษลำปางถูกเปลี่ยนเป็นสถานที่เรียนรู้ที่บ่มเพาะคนทำความผิดให้เป็นคนดีสู่สังคม ซึ่งผลสำเร็จที่ได้ที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ เงินหรือรายได้จากการปฏิบัติการอาชีพ นอกจากนี้ ความชำนาญหรือทักษะในงานอาชีพยังเป็นผลสำเร็จที่เป็นนามธรรมที่สร้างความภาคภูมิใจและการเห็นคุณค่าในตนเองให้กับตัวผู้ต้องขัง

คำสำคัญ : 1. ทักษะอาชีพ 2. ผู้ประกอบการยุคใหม่ 3. ผู้ต้องขัง

ABSTRACT

This research aimed to develop prisoners to have modern entrepreneurship skill by enhancing entrepreneurial ability and modern business creativity which could be applied to career after release and to create a new form of training for occupational knowledge for prisoners by means of a qualitative and operational integrated research methodology with professional practice. The sample group was 100 prisoners in the Lampang Correctional Institution. Methods for collecting data included in-depth interviews, observations, and learning outcome measurements. The data collection tools were interview guide, observation guide and learning outcome assessment form. The results showed that prisoners underwent learning process, had self-improvement initiative, had desired career and received income as dividends from selling products. The training period was sufficient starting from vocational training until earning. The prisoners had freedom to choose their careers. Correction officers changed from commanding supervisors to process supervisors. Prisoners turned into learners. And the Lampang Correctional Institution was transformed into a learning place for nurturing wrongdoers to become good people in society. The results obtained from research that could be seen as tangibility was money or income from occupational operations. Besides proficiency or skill in career was intangible success which built pride and self-esteem for prisoners.

Keyword : 1. Career Skills 2. Modern Entrepreneur 3. Prisoner

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

จังหวัดลำปางมีหน่วยงานพัฒนาสถานประกอบการบัตพิเศษลำปาง ตั้งอยู่ที่อำเภอห้างฉัตร ลักษณะของการดำเนินงานฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง จะเป็นเพียงการฝึกทักษะฝีมือ ตามโปรแกรมที่ทางสถานพัฒนาจัดหาไว้ให้ จากการศึกษาวิจัยพบว่า โอกาสที่ผู้พ้นโทษจะเข้าถึงแหล่งงาน แหล่งเงินทุน และแหล่งอาชีพนั้นยังมีน้อย สิ่งสำคัญคือยังมีผู้ต้องขังอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ต้องการเข้าสู่ตลาดแรงงาน แต่มีความต้องการประกอบอาชีพอิสระ อาชีพที่ได้รับการฝึกทักษะก่อนปล่อยบางเรื่องไม่ทำให้เกิดแรงจูงใจไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่สามารถพัฒนาต่อเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ ผู้ต้องขังถูกปฏิเสธการรับเข้าทำงาน ขาดความรู้ความสามารถในการประกอบการที่จะใช้ในการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่น ทำให้ผู้ต้องขังมีทางเลือกในการสร้างอาชีพให้กับตนเองค่อนข้างน้อยและมีความเสี่ยงในกลับเข้าสู่วงจรเดิมของยาเสพติด เพราะแรงจูงใจการกระทำความผิดซ้ำมาจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและขาดการยอมรับจากสังคมหลังพ้นโทษ ดังนั้นจึงพบข้อมูลอัตราการกลับมากระทำความผิดซ้ำตั้งแต่ 2-5 ครั้งขึ้นไป ของสถานพัฒนาบัตพิเศษมีถึงร้อยละ 34.45 และมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น (กรมราชทัณฑ์, 2562) งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการสร้างงานการพัฒนาทักษะอาชีพ ฝีมือแรงงาน โดยการใช้หลักสูตรการพัฒนาที่เน้นการปฏิบัติจริง ใช้เทคนิค Creative Space ที่มีการใช้เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์และทุนทางสังคมเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการ ทักษะการติดต่อประสานงาน การทำงานเป็นหมู่คณะ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดและการจัดจำหน่าย และการเพิ่มเติมเทคนิควิธีการทำงานให้มีศักยภาพสูงขึ้น รวมถึงการหาโอกาสทางการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มพูนทักษะทางอาชีพของผู้ต้องขังให้มีความเป็นผู้ประกอบการใหม่ พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนตามวิถีอันดีของชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถในการปรับตัว ให้เข้ากับสถานะแวดล้อมและสร้างโอกาสให้คนกลุ่มนี้ สามารถก่อตั้งกิจการได้สำเร็จดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง อันจะเป็นแหล่งจ้างงานและสร้างรายได้แก่ประเทศต่อไป การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการยุคใหม่สำหรับผู้ต้องขัง จะช่วยให้ธุรกิจของผู้ต้องขังประสบความสำเร็จ (Modern Entrepreneur Leading Business Success) จะช่วยพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ที่มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมในธุรกิจและผลิตภัณฑ์ วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของธุรกิจ และการวางแผนธุรกิจรวมถึงการหาโอกาสทางการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม และสร้างโอกาสให้คนกลุ่มนี้ สามารถก่อตั้งกิจการได้สำเร็จดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำไปใช้ปรับปรุงนโยบายในการป้องกันและลดการกระทำความผิดซ้ำ เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถานพัฒนาในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาให้ผู้ต้องขังมีทักษะการประกอบการธุรกิจยุคใหม่และสนับสนุนเสริมสร้างผู้ต้องขังให้มีศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการ ตลอดจนพัฒนาให้ผู้ต้องขังมีศักยภาพในการสร้างสรรค์ธุรกิจยุคใหม่ สามารถนำไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ

2.2 เพื่อสร้างรูปแบบของการอบรมให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพแก่ผู้ต้องขังแบบใหม่

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผู้ต้องขังมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการประกอบอาชีพ และการประกอบการธุรกิจยุคใหม่ มีความสามารถในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและตามความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

3.2 ผู้ต้องขังได้รับโอกาสที่เสมอภาค ได้รับการพัฒนาศักยภาพฝีมือแรงงานที่มีคุณภาพ

3.3 ผู้ต้องขังค้นหาการประกอบอาชีพที่ตนเองสนใจ ถนัดเหมาะสมกับตนเองและเห็นช่องทางในการนำไปประกอบอาชีพอิสระด้วยตนเองได้

3.4 ผู้ต้องขังสามารถสร้างรายได้จากการปฏิบัติการอาชีพที่ได้จากการอบรมในขณะที่ต้องขังเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็แนวทางในการนำไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษต่อไป

3.5 ได้รูปแบบธุรกิจจำลองสำหรับกลุ่มเป้าหมายในทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง

3.6 ผู้ต้องขังมีศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการ ที่จะส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจ สามารถนำความรู้ความเข้าใจการประกอบอาชีพไปแข่งขันการทำงานประกอบอาชีพ อันก่อให้เกิดรายได้หลังพ้นโทษต่อไป

3.7 ได้รูปแบบของการอบรมให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพแก่ผู้ต้องขังแบบใหม่ที่ใช้เป็นแนวทางสำหรับทัณฑสถานบำบัดอื่น ๆ ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมเพื่อพัฒนาทักษะผู้ต้องขัง ต้องการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.8 ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง ได้รับประโยชน์โดยตรงจากงานโครงการและพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังที่ได้ปฏิบัติตามกระบวนการจนบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดกระบวนการปฏิบัติงานและแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน และมีคุณภาพต่อไป

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ในเชิงคุณภาพ มีการเชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็น และ กระบวนการจัดการด้านการเรียนรู้และการทดลองประกอบอาชีพเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษา ได้แก่ 1. เชิงเอกสาร 2. เชิงคุณภาพ และ 3. กิจกรรมกลุ่มเชิงปฏิบัติการ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1. ศึกษาข้อมูลการฝึกอบรมอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้ต้องขัง 2. สร้างหลักสูตรที่เริ่มจากการให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติการ จนกระทั่งได้รับรายได้จากการขาย 3. ติดต่อประสานงานกับทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง 4. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 5. สัมภาษณ์กลุ่มผู้ต้องขัง 6. อบรมเชิงปฏิบัติการ 7. ประเมินผลการเรียนรู้ 8. ฝึกปฏิบัติการอาชีพ 9. ผู้ต้องขังสรุปผลการดำเนินงาน ประชากรในการวิจัย คือ ผู้ต้องขังในทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง จำนวน 1,640 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ที่มีคุณสมบัติดังนี้ 1. มีความสนใจในการประกอบอาชีพอิสระ 2. สนใจในการเข้าร่วมโครงการ 3. มีภูมิลำเนาในจังหวัดลำปาง หรือจังหวัดใกล้เคียง 4. อ่านออกเขียนได้ 5. เหลือระยะเวลาต้องขังไม่เกิน 2 ปี ซึ่งในการดำเนินการนี้ ผู้วิจัยได้รับการอนุญาตจากกรมราชทัณฑ์เป็นที่เรียบร้อย และจะไม่มี การเปิดเผยใบหน้าและข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างแต่อย่างใด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผ่านการพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน แบบสังเกตเชิงพฤติกรรม และแบบประเมินผลการเรียนรู้ 2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้กระบวนการอบรม และทดลองปฏิบัติการประกอบอาชีพ และแบบประเมินผลการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน โดยมีวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้ 1. เก็บรวบรวมข้อมูลอาชีพสำหรับผู้ต้องขัง 2. สัมภาษณ์แบบเชิงลึกแบบตัวต่อตัว เกี่ยวกับความคิดเห็นด้านการประกอบอาชีพ ความต้องการ และความคาดหวัง 3. บันทึกเสียงระหว่างสัมภาษณ์ นำมาถอดแบบสัมภาษณ์ และนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ 4. ประเมินผลการเรียนรู้ โดยวัดความรู้ก่อนและหลังเรียน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนาให้ผู้ต้องขังมีทักษะการประกอบการธุรกิจยุคใหม่และสนับสนุนเสริมสร้างผู้ต้องขังให้มีศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการ ตลอดจนพัฒนาให้ผู้ต้องขังมีศักยภาพในการสร้างสรรค์ธุรกิจยุคใหม่ สามารถนำไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ พบว่า

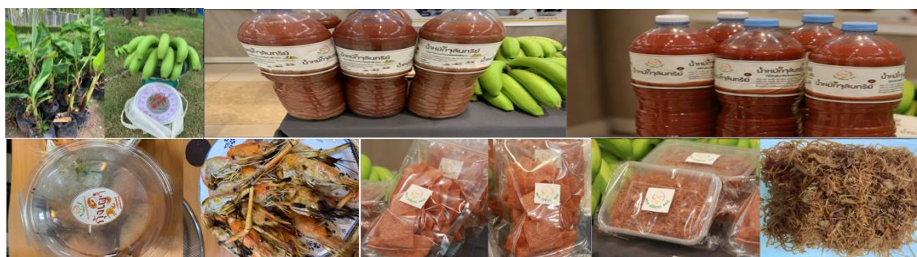
เมื่อผู้ต้องขังได้รับการเรียนรู้และทำงานร่วมกันตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น พบว่า ผู้ต้องขังหลายคนมีศักยภาพในตนเอง เมื่อได้รับโอกาสให้แสดงศักยภาพของตนเองออกมาจึงพัฒนาเกิดเป็นทักษะในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต เมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยสู่สังคมภายนอก ผู้ต้องขังสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือเป็นกลุ่มทำให้มีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน ทำให้ค้นพบข้อดี คือ การช่วยเหลือกันและแลกเปลี่ยนความ

คิดเห็นรวมทั้งเกิดการแบ่งปันทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มรวมทั้งมีกลไกในการจัดการภายในกลุ่มร่วมกัน

ผู้ต้องขังเกิดกระบวนการเรียนรู้และทักษะกระบวนการคิดในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ประกอบการ ที่เหมาะสมกับความถนัดความสามารถ และสภาพแวดล้อม มีความกล้าแสดงออกระหว่างผู้ต้องขังด้วยกัน และเมื่อผู้ต้องขังได้เรียนรู้จากวิทยากรที่เป็นอดีตผู้ต้องขัง นอกจากจะเป็นการสร้างแรงบันดาลใจแล้ว ยังทำให้มีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ โดยมีผลการเรียนรู้ที่ดีหลังจากได้รับการฝึกอบรม

ผู้ต้องขังเกิดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพตามที่ตนเองต้องการ รวมทั้งเกิดรายได้จากเงินปันผลจากการขายสินค้าต่าง ๆ และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความรู้สึกว่า สังคมภายนอกยังให้ความสนใจ มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาอบรม มีวิทยากรให้ความรู้ด้านต่าง ๆ คนภายนอกเข้ามาสั่งสินค้าทางออนไลน์ ผู้ต้องขังมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ ความมั่นใจในตัวเอง ความภูมิใจในตัวเอง กระบวนการทำงาน และกระบวนการคิดวิเคราะห์จากการที่สามารถคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ทำให้ผู้ต้องขังคิดและกล่าวว่า “เราเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น”

ผู้ต้องขังได้รับการอบรมความรู้ในอาชีพที่ตนเองต้องการจนเกิดทักษะ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ในขณะที่ยังไม่พ้นโทษ โดยได้มีการอบรมการทำบัญชีครัวเรือน การทำบัญชีการค้า และการเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการทำงานตั้งแต่เริ่มต้นจนสามารถนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้มาอย่างถูกต้อง ด้านการเกิดอาชีพ ผู้ต้องขังสามารถนำความรู้ในเรื่องของการขายออนไลน์ไปใช้ จนสามารถกลายเป็นผู้ประกอบการและสามารถประยุกต์กับหลักสูตรอบรมอื่น ๆ เช่น ความรู้ด้านการบัญชีที่สามารถนำมาใช้กับการขายของออนไลน์หรือการวิเคราะห์ตลาด และสามารถนำไปต่อยอดเข้ากับอาชีพอื่น ๆ ได้ การเกิดรายได้ ผู้ต้องขังเรียนรู้การทำธุรกิจต้นทุนต่ำ กำไรมาก โดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของรัชกาลที่ 9 มาใช้ อาชีพต่าง ๆ ได้แก่ ทำสวนกล้วยหอมทอง ทำร้านกาแฟ ทำกึ่งเผา หมูฝอย หมูแผ่นอบกรอบ และข้าวเหนียวหมูทอด ซึ่งสามารถขายให้กับผู้ที่เยี่ยมผู้ต้องขัง หรือขายผ่านระบบออนไลน์ที่มีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดูแล ทำให้ผู้ต้องขังมีรายได้จากเงินปันผลจากการขายสินค้าต่าง ๆ การยกระดับคุณภาพชีวิต ผู้ต้องขังที่อยากจนเมื่อได้รับการอบรมก็เกิดรายได้ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น มีเงินซื้อของใช้เองได้ ทำให้รู้ถึงประโยชน์ของการทำงาน ทำให้ผู้ต้องขังฟื้นฟูสภาวะทางร่างกายและจิตใจ

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์จากกระบวนการฝึกทักษะอาชีพผู้ต้องขัง

5.2 ผลการสร้างรูปแบบของการอบรมให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพแก่ผู้ต้องขังแบบใหม่ พบว่า เจ้าหน้าที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของกระบวนการวิจัย กระบวนการฝึกอบรมที่แตกต่างจากการฝึกแบบเดิม การทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก การเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น โดยเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานเกิดการพัฒนาทักษะในเรื่องของการดำเนินการอบรมให้ความรู้ การถอดบทเรียนและมีความสามารถในการเป็นคนที่จัดกระบวนการต่าง ๆ ตลอดจนการแก้ปัญหาและติดต่อประสานงาน เกิดการเปลี่ยนบทบาทของเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานจากผู้ควบคุมด้วยการสั่งการให้กลายเป็นผู้ควบคุมแบบกระบวนการ คือเป็นผู้ควบคุมที่คอยเกื้อหนุน ส่งเสริม ชี้แนะแนวทางให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้ต้องขัง การเปลี่ยนบทบาทของผู้ต้องขังให้กลายเป็นผู้ต้องเรียน เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาจากกระบวนการฝึกปฏิบัติจริง จนบางคนมีความคิดนำไปต่อยอดเป็นอาชีพหลังจากพ้นโทษได้ และในท้ายที่สุดแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางจากสถานที่กักขังให้กลายเป็นสถานที่เรียนรู้สำหรับผู้ต้องขังบ่มเพาะให้คนที่เคยกระทำความผิดกลายเป็นคนดีมีความรู้คู่คุณธรรมสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ เจ้าหน้าที่ทัณฑสถานเกิดความเข้าใจว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้ต้องขังได้รับประสบการณ์จากการหาความรู้และความหมายด้วยตนเอง มีการวิเคราะห์การประเมิน และการแก้ปัญหาโดยวิทยากรเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้ต้องขังเกิดความอยากรู้ การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้ต้องขังเรียนรู้ “โลกแห่งความจริง” มุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อสร้างความรู้ผ่านการเรียนรู้ที่บูรณาการกลยุทธ์การสอนอย่างหลากหลายวิธีร่วมกับการทำกิจกรรมที่ผู้ต้องขัง ช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงความหลากหลายและความเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังสู่การทำงานในอนาคต การใช้ผู้ต้องขังเป็นฐานในการเรียนรู้ ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความภูมิใจ เห็นคุณค่าและเห็นความสำคัญในตนเอง การส่งเสริมทักษะอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง จึงเน้นในเรื่องของการพัฒนากระบวนการคิดและการฝึกปฏิบัติจริงบนพื้นฐานของความต้องการของผู้ต้องขัง ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขัง คือ กระบวนการคิดและแนวทางการเป็นผู้ประกอบการใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพอิสระสำหรับการเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กที่สามารถสร้างรายได้ด้วยตนเอง เครื่องมือในการพัฒนาผู้ต้องขัง คือ ให้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมต่าง ๆ เช่น การสร้างแรงบันดาลใจในการ

ทำงาน การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการทำบัญชี การฝึกอบรมความรู้เรื่องการตลาดและแนวทางในการทำตลาดออนไลน์ โดยใช้วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เน้นความเข้าใจง่ายและการใช้งานได้จริง เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การประยุกต์ใช้ได้จริง นอกจากนี้ความเชี่ยวชาญและความจริงใจของวิทยากรยังเป็นสิ่งกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ต้องชั่งเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการกล้าแสดงออกและสร้างการมีส่วนร่วมให้กับผู้ต้องชั่ง ตลอดจนสร้างความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจระหว่างวิทยากรกับผู้ต้องชั่งด้วย ทำให้ผู้ต้องชั่งรู้สึกว่าการศึกษานอกห้องเรียนคุ้มค่า

การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ต้องชั่งแบบใหม่เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติการอย่างน้อย 8 เดือน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ผู้ต้องชั่งสามารถทดลองปฏิบัติการอาชีพจนเกิดรายได้ และผู้ต้องชั่งมีอิสระในการเลือกอาชีพที่ตัวเองถนัด และชอบ สามารถดำเนินการเองตั้งแต่เริ่มจนจบ ทำให้ผู้ต้องชั่งมีทัศนคติที่ดีในการประกอบอาชีพ ซึ่งผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม คือ เงินหรือรายได้ นอกจากนี้ความชำนาญหรือทักษะเป็นผลสำเร็จที่เป็นนามธรรมที่สร้างความภูมิใจให้กับตัวผู้ต้องชั่งนำไปใช้ในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ช่วยลดการกระทำความผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ การเปลี่ยนบทบาทของเจ้าหน้าที่พัฒนาจากผู้ควบคุมด้วยการสั่งการให้เป็นผู้ควบคุมแบบกระบวนการ คือ เป็นผู้ควบคุมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้ต้องชั่ง การเปลี่ยนบทบาทของผู้ต้องชั่งให้กลายเป็นผู้ต้องเรียน และเกิดการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติแบบฉบับพิเศษลำปางจากสถานที่กักขังให้เป็นสถานที่เรียนรู้ บ่มเพาะคนที่เคยทำความผิดให้เป็นคนดีมีความรู้คู่สังคมและสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ จึงเป็นนวัตกรรมที่ได้จากงานวิจัย เนื่องจากที่ผ่านมาโครงการอบรมเป็นการบังคับอบรมผู้ต้องชั่งไม่มีสิทธิ์ในการเลือกเพื่อให้ได้มาซึ่งใบประกาศที่สามารถนำไปลดโทษ พักโทษ หรือเลื่อนชั้น แต่โครงการนี้เป็นโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ผู้ต้องชั่งจะมีอิสระในการเลือกอาชีพที่ตัวเองถนัดและชอบ มีอำนาจในการดำเนินการเอง สามารถแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจแก้ปัญหาเอง ซึ่งเป็นการสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้ผู้ต้องชั่งเกิดความภาคภูมิใจ มีทัศนคติที่ดีในการประกอบอาชีพ มีทัศนคติเชิงบวก เห็นคุณค่าในตัวเอง

ผลสำเร็จที่ได้จากการดำเนินโครงการนอกจากที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ เงินหรือรายได้ ส่วน ความชำนาญหรือทักษะในงานอาชีพเป็นผลสำเร็จที่เป็นนามธรรมที่สร้างความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง และทักษะนี้สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพต่าง ๆ หรือนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันในอนาคต ซึ่งส่งผลต่อสังคมและชุมชนในการลดอาชญากรรมจากการกระทำความผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ สุดท้ายแล้วนอกจากจะทำให้ผู้ต้องชั่งได้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการเริ่มต้นชีวิตใหม่แล้ว ยังเป็นการ ‘อัปเดต’ ให้ได้เกิดความมั่นใจและเท่าทันโลกยุคปัจจุบัน จนมีทักษะและความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่มีทักษะชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21

6. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ ผู้ต้องขังเกิดกระบวนการเรียนรู้และทักษะกระบวนการคิดในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ประกอบการ ที่เหมาะสมกับความถนัด ความสามารถ และสภาพแวดล้อม ผู้ต้องขังเกิดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพตามที่ตนเองต้องการ รวมทั้งเกิดรายได้จากเงินปันผลจากการขายสินค้าต่าง ๆ ผู้ต้องขังมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ ความมั่นใจในตัวเอง ความภูมิใจในตัวเอง มีกระบวนการทำงาน และกระบวนการคิดวิเคราะห์จากการที่สามารถคิดแก้ปัญหาต่างๆ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความรู้สึกว่า สังคมภายนอกยังให้ความสนใจผู้ต้องขังคิดและกล่าวว่า “เราเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น”

การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังแบบใหม่เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีระยะเวลาในการปฏิบัติการทดลองปฏิบัติการอาชีพจนเกิดรายได้ และผู้ต้องขังมีอิสระในการเลือกอาชีพที่ตัวเองถนัดและชอบ สามารถดำเนินการเองตั้งแต่เริ่มจนจบ ผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม คือ เงินหรือรายได้ นอกจากนี้ความชำนาญหรือทักษะเป็นผลสำเร็จที่เป็นนามธรรมที่สร้างความภูมิใจให้กับตัวผู้ต้องขังนำไปใช้ในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ช่วยลดการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ การเปลี่ยนบทบาทของเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานจากผู้ควบคุมด้วยการสั่งการให้เป็นผู้ควบคุมแบบกระบวนการ คือ เป็นผู้ควบคุมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้ต้องขัง การเปลี่ยนบทบาทของผู้ต้องขังให้กลายเป็นผู้ต้องเรียน และเกิดการเปลี่ยนแปลงของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางจากสถานที่กักขังให้เป็นสถานที่เรียนรู้ บ่มเพาะคนที่เคยทำความผิดให้เป็นคนดีมีความรู้คู่สังคมและสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้

ผลสำเร็จที่ได้จากการดำเนินโครงการนอกจากที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ เงินหรือรายได้ส่วน ความชำนาญหรือทักษะในงานอาชีพเป็นผลสำเร็จที่เป็นนามธรรมที่สร้างความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง และทักษะนี้สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพต่าง ๆ หรือนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันในอนาคต

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 การพัฒนาให้ผู้ต้องขังมีทักษะการประกอบการธุรกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาให้ผู้ต้องขังมีศักยภาพในการสร้างสรรค์ธุรกิจยุคใหม่ สามารถนำไปประกอบอาชีพหลังพ้นโทษได้ เนื่องมาจากการพัฒนาอาชีพอิสระตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยมีองค์ความรู้พัฒนาทักษะอาชีพที่ครบวงจร โดยมีทีมวิทยากรที่มีประสบการณ์ตรงตามศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ (ศักดิ์นา แก่นแก้ว และ มุฮัมหมัดอิลยาส หล้าปริง, 2561) ที่ได้ศึกษาการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังชายเรือนจำกลางปัตตานี

ที่พบว่าปัญหาการมีหลักสูตรอบรมน้อย ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่/วิทยากร มีน้อยและขาดการเอาใจใส่ แนวทางแก้ไข คือ การเพิ่มหลักสูตรให้มีตัวเลือกมากขึ้น ควรจัดฝึกอบรมวิชาชีพที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก และควรเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่/วิทยากร ในการฝึกอบรมให้มากขึ้น

7.2. การฝึกอบรมแบบใหม่เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ให้ผู้ต้องขังสามารถเลือกปฏิบัติการอาชีพที่ตนเองมีความต้องการ สนใจและถนัด มีการใช้ระยะเวลาในการอบรมและปฏิบัติการ 8 เดือน ทำให้ผู้ต้องขังเกิดทักษะในการประกอบอาชีพ เนื่องจากการอบรมที่เป็นการพัฒนาที่เริ่มตั้งแต่เริ่มพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะการให้ความรู้เสริมทักษะ มีกระบวนการเปลี่ยนแนวคิดให้มีความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าในตัวเอง และสามารถเลือกทดลองปฏิบัติการอาชีพที่ตนเองชอบหรือสนใจ ตลอดจนมีระยะเวลาในการทดลองปฏิบัติจริงจนเกิดรายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชัชชัย นาสี สัญญา เคนาภูมิ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, 2562) ที่กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ที่ควรมีระยะเวลาที่เหมาะสมต่อการฝึกอบรมและควรให้ฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดความชำนาญ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (รัฐศาสตร์ อำมาตย์ไทย, 2561) ที่แนะนำแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง โดยทัณฑสถานควรพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมที่ให้ผู้ต้องขังสามารถเลือกอาชีพที่ตัวเองชอบ ถนัด และเป็นอาชีพที่ตรงกับความต้องการของตลาด

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ควรมีการศึกษาขยายผลผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวที่ผ่านกระบวนการในครั้งนี เมื่อได้รับการปล่อยตัวไปแล้ว โดยร่วมมือกับสำนักงานคุมประพฤติที่มีหน้าที่ในการกำกับติดตามผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้ว เพื่อติดตามประเมินผล ถึงวิธีการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพ และการอยู่ในสังคม มีการนำเอาความรู้ไปประกอบอาชีพหรือประยุกต์ใช้อย่างไรบ้าง ตลอดจนนำกลับมาเป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้ต้องขังรายอื่นต่อไป เพื่อเป็นต้นแบบและสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ต้องขังที่ยังไม่พ้นโทษ

- ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง ควรมีการศึกษาขยายผล ติดตาม ผู้ต้องขังหลังจากการเข้ารับการอบรม ที่ยังไม่พ้นโทษ ถึงพฤติกรรมในการทำงานภายในทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง ตลอดจนมีการส่งต่อความรู้ข้อมูล ทักษะที่ได้รับให้ผู้ต้องขังรายอื่นต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

- ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง ควรนำไปปรับใช้ต่องานทัณฑสถาน กรมราชทัณฑ์ คือ การออกแบบการเรียนรู้เรื่องอาชีพเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีคิด (Mindset) ของผู้ต้องขังเตรียมความพร้อมก่อน

ปล่อยทั้งในด้านเนื้อหา กิจกรรมที่สามารถให้ผู้ต้องขังจะต้องออกไปทำอาชีพของตัวเองด้วย เพราะผู้ต้องขังหลายคนอาจไม่มีทุนตั้งต้นเมื่อพ้นโทษไป รวมถึงทุนเดิมที่เป็นทักษะสำหรับการดำเนินชีวิตก็อาจจะลดน้อยไปตามระยะเวลาในการถูกคุมขัง

- ทัศนสถานบำบัดพิเศษลำปาง ควรนำรูปแบบการอบรมให้ความรู้นำไปจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ต้องขังได้อย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องโดยขยายผลอาชีพต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังสนใจให้มากกว่านี้

- ทัศนสถานบำบัดพิเศษลำปาง และเจ้าพนักงานเรือนจำทัศนสถานบำบัดพิเศษลำปาง ควรส่งเสริมให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการการแสดงความคิดเห็น ให้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มอบหมายหน้าที่งานให้ผู้ต้องขังรับผิดชอบ และให้ผู้ต้องขังแต่ละคนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

8.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

- ควรสร้างความร่วมมือกับกรมคุมประพฤติ ทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรูปธรรมความสำเร็จของการ พัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ แก่ไขพื้นที่ผู้กระทำผิดแบบต่อเนื่องโดยลดพื้นที่ดำเนินการ และเพิ่มระยะเวลาการศึกษาให้นานขึ้น

- ควรพัฒนาเกิดการต่อยอดพัฒนาฝีมือ อาจนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนไปสู่สินค้า OTOP ได้ในอนาคต ช่องทางการตลาดที่หลากหลายที่ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะผู้ต้องขังอาจหยิบมาใช้เพื่อขยายตลาดสินค้าของตนเอง เกิดทุนหมุนเวียนภายในชุมชนได้

9. บรรณานุกรม

กรมราชทัณฑ์. (2562). สถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง. สืบค้น 31 สิงหาคม 2563, จาก

<http://www.correct.go.th/recstats/index.php/th/Home>.

ซัชชัย นาสี สัณญา เคนาภูมิ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2562). การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5, 787-799.

รัฐศาสตร์ อำมาตย์ไทย. (2561). การปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังในเรือนจำกรณีศึกษา เรือนจำกลางสมุทรปราการ (ปริญญาานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.

ศักดิ์นา แก่นแก้ว และ มุฮัมหมัดอิลยาส หลญาปริง. (2561). การฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังชาย : กรณีศึกษาเรือนจำกลางปัตตานี หมู่ที่ 8 ตำบลบานา อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี. สืบค้น 17 เมษายน 2562, จาก <http://www.islocal.ru.ac.th/.pdf>.

10. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) นอกจากนี้คณะทำงานวิจัยได้รับความร่วมมือและการให้คำแนะนำช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านที่เป็นประโยชน์จากผู้บริหารและบุคลากรของทัศนสถานบำบัดพิเศษลำปาง รวมถึงบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง บุคลากรของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง และอาสาสมัครที่ให้การสนับสนุน และที่สำคัญ คือ ผู้ต้องขังของทัศนสถานบำบัดพิเศษลำปางที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ คณะทำงานวิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้